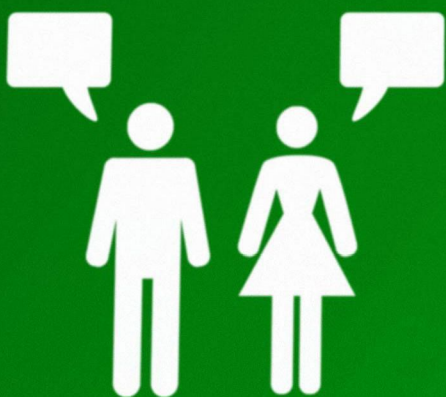

PARTICIPACIJA DECE I MLADIH U SRBIJI

OD PRAVA DA GOVORIŠ

DO PRAVA DA TE ČUJU

Mreža organizacija za decu Srbije - MODS ima za cilj da svojim delovanjem doprinese ostvarivanju prava, unapređenju položaja i poboljšanju kvaliteta života dece u Srbiji, i istovremeno olakša građanskom društvu saradnju sa državnim institucijama, zastupanje dece i rad na ostvarivanju prava sve dece u Srbiji.

Pored zalaganja da se OCD uključe u većoj meri u formiranju politika za decu, jedan od glavnih ciljeva MODS je i zalaganje za veće učešće dece u procesu formiranja politika za decu na svim nivoima i donošenju svih odluka koje se tiču njih samih.

Da bismo uspešno predstavljali decu, neophodno je da čujemo njihova mišljenja i saznamo kako vide svoje probleme i moguća rešenja. U ovom trenutku deca su u veoma maloj meri uključena u važne procese donošenja javnih politika i odluka koje se tiču njih samih. Mehanizmi uključivanja dece su nejasni, a time i nepristupačni.

Mreža je sprovela istraživanje u 20 opština u Srbiji koje je obuhvatilo srednjoškolce kao i predstavnike lokalnih samouprava. Istraživanje je sprovedeno u cilju sagledavanja trenutne situacije u Srbiji o tome koliko su deca i na koji način uključena, kao i koji su im mehanizmi na lokalnom nivou na raspolaganju.

Rezultati analize istraživanja treba da budu polazna osnova za unapređenje postojećih i razvoj novih mehanizama za aktivno i kvalitetno uključivanje dece kao i promovisanje značaja njihovog učešća u budućnosti. Prema proceni dece i mladih predstavnici opština su najmanje zainteresovani da saznaju njihovo mišljenje, dok su najzastupljenije forme lažne participacije: manipulacija dece i mladima, korišćenje dece i mladih kao dekoracije i iluzija o učešću.

Učešće dece i mladih u donošenju odluka u lokalnim samoupravama u Srbiji

Zašto učešće dece i mladih

“

...Participacija dece i mladih u kulturnim, porodičnim i političkim odlukama jako je važna, jer svaki naraštaj treba da radi u korist svojih vršnjaka ali i budućih naraštaja, stoga je vrlo važno konsultovati taj “budući naraštaj” u donošenju odluka koje ga se tiču. Sve predloge i sugestije mladih treba uvažiti, saslušati, i razmatrati na isti način na koji se razmatraju sugestije odraslih osoba...

”

Lazar, 16 godina

Član 12. Konvencije UN o pravima deteta uvodi pravo deteta da se njegovo mišljenje uzme u obzir u svim stvarima i postupcima koji ga se neposredno tiču. Pravo da bude saslušano i njegovo mišljenje uvaženo je jedno od osnovnih principa Konvencije.

Participacija dece je jedan od četiri osnovna principa iz kojih proističu svi članovi Konvencije UN o pravima deteta¹.

Participacija dece je sastavni deo Porodičnog zakona²

Mišljenju deteta mora se posvetiti dužna pažnja u svim pitanjima koja ga se tiču i u svim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima, a u skladu sa godinama i zrelošću deteta.

Dete koje je navršilo 10. godinu života može slobodno i neposredno izraziti svoje mišljenje u svakom sudskom i upravnom postupku u kome se odlučuje o njegovim pravima.

Dete koje je navršilo 15. godinu života može preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom zaradom ili imovinom koju je steklo sopstvenim radom.

Dete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti koju će srednju školu pohađati.

Dete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može dati pristanak za preduzimanje medicinskog zahvata.

Participacija mladih je jedna od osam najvažnijih oblasti Strategije za mlade Evropske Unije³ kao što je izneto u rezoluciji Saveta EU "Renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-2018)"⁴

Nacionalni plan akcije za decu Republike Srbije je izrađen tako da u potpunosti poštuje četiri osnovna principa iz kojih proističu svi članovi Konvencije.

¹ Ostali principi definisani su u sledećim članovima: član 2 - nediskriminacija, član 3 - najbolji interes deteta, član 6 - pravo na život, opstanak i razvoj.

² Objavljen u Službenom glasniku RS broj 18/2005 od 24.02.2005.

³ http://ec.europa.eu/youth/youth-policies/eu-youth-strategy_en.htm

⁴ http://ec.europa.eu/youth/news/the-council-adopts-new-eu-youth-policy-framework_en.htm

Zašto je važno učešće dece i mladih

...Mladi imaju specifična iskustva i razmišljanja o stvarima koje ih se tiču.

Ena, 16 godina

Participacija dece doprinosi njihovom ličnom razvoju - podizanju samopouzdanja, saznanjih sposobnosti, društvenih veština, poštovanja drugih. Dajte priliku deci da učestvuju, saslušajte njihovo mišljenje, razmotrite njihov pogled i iskustvo koje imaju u svojim porodicama, školi, naselju gde žive. Odrasli nemaju uvek dovoljan uvid u živote dece da bi mogli da donose odluke, zakone i planove za decu. Perspektiva dece će doprineti da te odluke budu relevantne, efektivnije i održive.

Jedan od modaliteta građanske participacije je participacija mladih i dece u donošenju odluka na lokalnom i regionalnom nivou. Zato participacija dece doprinosi razvoju građanskog društva, toleranciji i poštovanju drugih. Deca uče kako mogu da doprinesu svojoj zajednici, kako da budu odgovorni i kako da vlast bude odgovornija.

12/09/2011

Banja lučki mališani: Vratite nam igralište!

<http://www.test.laktasi.info/?p=3162>

U banja lučkom naselju Centar jedan u toku je potpisivanje peticije koju su organizovali mališani iz ovog naselja, a kojom se traži da se obustavi izgradnja parkinga na igralištu poznatom kao "Građevina".

"Kada su se pojavili bageri i kada je počelo rušenje djeca su se samoinicijativno i spontano organizovala i krenula da protestuju pokušavajući spasiti jedino mjesto za igru koje imaju", rekla je jedna od stanarki Dragana Dardić i dodala da su djeca na taj način pokazala da imaju razvijeniju građansku svijest od odraslih.

"Na osnovu čega je donesena takva odluka? Znaju li u administrativnoj službi grada da u ovom naselju djeca nemaju drugo mjesto za igru?"

Djeca iz ovog naselja najavila su da će nastaviti da se okupljaju na "Građi" i da neće odustati od zahtjeva da se obustavi izgradnja parkirišta na njihovom jedinom igralištu.

26.09.2011

Protest banja lučkih mališana je uspio

<http://www.mojedete.rs/4928-Protest-banja-luckih-malisana-je-uspio.html>

Predstavnici gradske vlasti i građani iz naselja u kojem se gradi sporni parking, a djeci oduzima jedino mjesto za igru, sjeli su za sto u petak i uspjeli dogovoriti da nadležne stručne službe Grada Banja Luka u narednih deset dana urade novi prijedlog uređenja ovog prostora i da to bude prezentovano građanima na samoj „Građevini“. Kako prenosi portal banjaluka.rs.ba, gradske vlasti tog grada odlučile su, nakon protesta djece i njihovih roditelja zbog pretvaranja Građe u parking, da sjednu za sto i nađu riješenje za ovaj problem. "Kao odgovorna gradska administracija, nećemo učiniti ništa što ne žele naši građani, pogotovo oni najmlađi", izjavila je zamjenik gradonačelnika Jasna Brkić, nakon današnjeg sastanka predstavnika Administrativne službe Grada i predstavnika zajednica etažnih vlasnika ulica Sime Šolaje i Aleje Svetog Save o uređenju atomskog skloništa i izgradnji parkinga u Ulici Sime Šolaje. Brkićeva je pojasnila da je dogovoreno da nadležne stručne službe Grada Banja Luka u narednih deset dana urade novi prijedlog uređenja ovog prostora i da to bude prezentovano građanima na samoj „Građevini“.

Participacija dece /mladih (od latinskog participare što znači učestvovati, deliti nešto, sudelovati) jeste proces aktivnog uključivanja upravo dece / mladih u pitanja koje se njih tiču i u akcije kojima su dorasli, bilo da su ih pokrenula sama deca, ili odrasli.

U participaciji nije reč o nezavisnom delovanju, naprotiv - ona predstavlja saradnju, razmenu informacija, dijalog zasnovan na uzajamnom poštovanju i deljenju informacija. Deca i odrasli dele zadatke, ali i odgovornost za sve zadatke - oni su partneri u tom procesu, što ne znači da su obe strane jednake, već da rade zajedno, svako ima svoju ulogu i međusobno se dopunjuju. Nije cilj da se deca uključe po svaku cenu da bi se prosto povećalo njihovo učešće, već da se nađu mogućnosti za što smislenije uključivanje, gde je deci zaista bitno i gde stvarno mogu da doprinesu.

Participacija dece u Srbiji

...Time bismo naterali odrasle da se prisete kako je to biti dete.

Milena, 17 godina

Mreža organizacija civilnog društva za decu Srbije (MODS), u koordinaciji Društva za razvoj dece i mladih - Otvoreni klub iz Niša u partnerstvu sa UNICEF-om sprovelo je istraživanje o participaciji dece na lokalnom nivou u Srbiji - „Učešća dece i mladih u donošenju odluka u lokalnim samoupravama u Srbiji“

Osnovni cilj istraživanja je utvrđivanje stanja u oblasti uključivanja mladih u rad lokalne zajednice. Istraživanjem su obuhvaćeni - mladi i predstavnici lokalnih zajednica. Pored predstavnika lokalne samouprave anketu su popunili i predstavnici udruženja građana. Anketiranje mladih je obavljeno u srednjim školama, a predstavnici lokalnih vlasti su kontaktirani u gradskim organima upravljanja.

Uzorak čini 2045 ispitanika, uglavnom učenika srednjih škola. Obuhvaćeni su učenici koji pohađaju nastavu u sledećih 20 opština: Ada, Aleksinac, Aleksandrovac, Bela Crkva, Beograd, Bor, Indija, Knjaževac, Kraljevo, Majdanpek, Niš, Novi Bečej, Novi Pazar, Prijepolje, Čoka, Sjenica, Subotica, Svrljig, Užice, Vrnjačka Banja.

Kako lokalna samouprava vidi učešće mladih

...Predstavnici lokalnih vlasti nastoje da saznaju mišljenje mladih i dece o važnim pitanjima i problemima

97,1% predstavnika lokalne zajednice smatra da mladi imaju mogućnost uticaja na odlučivanje

što je u koliziji sa podatkom da se

63% predstavnika lokalnih vlasti izjasnilo da u njihovim sredinama postoje mehanizmi za angažovanje mladih

Mladi o svom učešću:

...zastupljenije je lažno učešće:

- manipulacija mladima,
- korišćenje mladih kao dekoracije,
- iluzija o učešću.

78,8% tvrdi da nisu nikad prisustvovali sastanku sa predstavnicima opštine

85,6% nije bilo nikad uključeno u ravnopravno donošenje odluka sa predstavnicima vlasti

67,8% nije prisustvovalo konsultacijama sa donosiocima odluka

53,1% nije nikad prisustvovalo sastanku sa predstavnicima škole

Prema oceni mladih najzainteresovaniji da saznaju njihovo mišljenje

- roditelji i drugovi,
- predstavnici škole,
- kancelarije za mlade i NVO,
- komšije,
- a najmanje zainteresovani predstavnici opštine.

⁵ Anketiranje su izvršili predstavnici udruženja građana, članica MODS-a: Prijatelji dece Novog Beograda, Prijatelji dece Indije, Edukativni centar Roma Subotica, Otvoreni klub Niš, Uzički centar za prava deteta, Centar za decu i omladinu Vrnjačka Banja, Grupa PAAD Novi Bečej, Građanska akcija Lingva Kraljevo, Kokoro Bor, Duga Ada, MNRO Aleksandrovac, Društvo za razvoj kreativnosti Aleksinac, Urban in Novi Pazar, Frend Majdanpek, Centar za kreativni razvoj Knjaževac, Grupa Mašta Prijepolje, Denizen Svrljig.

Kako do većeg učešća dece i mladih

Generalno deca ne znaju da imaju to pravo i oduševljeni su kad shvate šta sve ono podrazumeva. Retko koje dete, čak i u porodici, ostvaruje ovo pravo, a kamoli na nivou škole i da ne pominjem lokalnu samoupravu ili nešto još više. Kada je trebalo da odgovore na niz pitanja sa da i ne - da li treba da učestvujete u donošenju odluke o tome: "kako treba okrečiti vašu sobu", preko "kuda vaše odeljenje treba da ide na ekskurziju", do kreiranja programa za mlade u njihovom gradu i raspoređivanja budžeta, većina dece je uglavnom odgovarala sa ne. Broj negativnih odgovora se povećavao što je nivo očekivane participacije bio viši. Veoma mali broj dece smatra da treba da učestvuje i u porodičnim odlukama, a kamo li u školskim, ili državnim. Generalno, deca imaju nizak nivo svesti o svom pravu na participaciju, što je, naravno, krivica odraslih, koji ne žele da ih uključe u proces odlučivanja. Prvi i osnovni problem je što deca nisu vaspitana na taj način i kažu da je lepo što ih mi edukujemo na tu temu, ali kad bi oni to pokušali da kažu roditeljima, da bi im roditelji rekli "Ćuti bre, kakva tvoja prava?" Ono čega odrasli nisu svesni jeste da na taj način dete stiže i razvija osećaj odgovornosti za sebe i svoje odluke, kao i koncept uzrok -posledica. I tako, sa jedne strane imamo roditelje koji bi želeli odgovorniju decu, a sa druge strane im ne daju prilike da to i postanu.

Iskustvo edukatora dece o participaciji

Rezultati istraživanja pokazuju da mladi uglavnom nisu uključeni u donošenje odluka na lokalnom nivou kao i da većina njih nema iskustvo prisustvovanja sastancima ili skupštinama na kojima se donose odluke na nivou javnog i društvenog života lokalne zajednice. Podaci pokazuju da mladi i deca uglavnom ocenjuju da se u niskoj meri uključuju u lokalnu zajednicu kroz aktivizam, naročito kroz vršnjačku edukaciju i neke od novih oblika učestvovanja. Pored toga prema oceni mladih predstavnici opštine i NVO su uglavnom nezainteresovani da saznaju mišljenje mladih. Međutim, predstavnici lokalne vlasti i NVO pozitivnije od samih mladih ocenjuju sve aspekte participacije mladih što ukazuje da oni smatraju da je participacija mladih prisutna i da oni nisu dovoljno informisani o realnom stanju. U prilog rezultatu da lokalne vlasti i NVO ne nastoje podstaknuti participaciju mladih ukazuje i činjenica da je kod nas, prema proceni mladih korišćenjem Hartove lestvice participacije učešće mladih u odlučivanju uglavnom u formi manipulacije mladima, korišćenja mladih kao dekoracije i stvaranja iluzija o učešću.

Prvi cilj Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2009. do 2014. godine (RS) nalaže da je potrebno podsticati mlade da aktivno učestvuju u društvu.

Prema ovom planu država treba da obezbedi finansije, vršnjačku edukaciju mladih, osnivanje omladinskih centara u jedinicama lokalne samouprave koji će aktivno raditi na pružanju servisa mladima, ojača kapacitete i mogućnosti mladih za aktivno učešće u lokalnoj zajednici, unapredi kvalitete omladinskog rada, poveća informisanost, motivisanost i mogućnost za volontiranje mladih, poveća mobilnost mladih u zemlji i inostranstvu, obezbedi značajnu podršku svih sektora za realizovanje kreativnih akcija mladih i osnaživanje mladih iz osetljivih grupa za aktivno učešće u društvu, poveća broj mladih žena na najvišim mestima odlučivanja u državnim institucijama. Organi lokalne vlasti su često u poziciji implementatora strategija donetih na državnom nivou i usled toga treba da, osim što edukuju mlade o principima participacije, obezbede podršku za njihovu punu participaciju.

Mladi koji su uključeni u rad neke omladinske organizacije ili institucije koja se bavi decom ili mladima pozitivnije ocenjuju i vlastito učešće mladih i dece u javnom i društvenom životu lokalne zajednice, zatim da su u većoj meri deca i mladi uključeni u lokalnu zajednicu kroz aktivizam, a takođe ocenjuju da postoji stepen angažovanja relevantnih osoba ili organizacija da saznaju mišljenje mladih i dece o važnim pitanjima i problemima, kao i u određene vrste aktivnosti u vezi sa donošenjem odluka, zatim smatraju da postoji veći uticaj socijalnih faktora na uključivanje mladih i da postoji veća potreba da se uključe mladi prilikom donošenja odluka koji se tiču mladih.

Zašto učešće dece i mladih

Deca i mladi su vredni, sposobni, kreativni i pametni, sve što treba je da ih uključite i saslušate:

- **Uključiti predstavnike dece i mladih u lokalna tela**, uprave, savete koje imaju u nadležnosti npr. obrazovanje, zaštitu dece, zaštitu životne sredine. Deca mogu imati ključnu ulogu u prikupljanju i ažuriranju podataka i informacija u vezi sa lokalnom zajednicom. Njihovo aktivno angažovanje će unaprediti planiranje i praćenje mera za unapređenje položaja dece i mladih u lokalnoj zajednici.
- **Organizovati ciljne konsultacije o lokalnim pitanjima sa decom iz zajednice**. Pozvati predstavnike dece i mladih da daju svoje komentare i sugestije na planove za park, školu, igralište, lokalni prevoz. Mogu se angažovati deca sa invaliditetom da provere pristupačnost lokalnog javnog prevoza i zgrada. Deca mogu da ocene bezbednost u kraju gde žive i ukažu na pretnje kojima su izložena.
- **Organizovati sastanke gradskih većnika ili odbornika lokalne skupštine sa predstavnicima dece i mladih** da od njih direktno čuju probleme dece.
- **Pozivati predstavnike mladih na sednice i sastanke koje organizuje lokalna samouprava**, naročito kada se raspravlja o oblastima koje su od značaja za mlade.
- **Omogućiti učeničkim parlamentima formalan i redovan pristup i saradnju sa telima lokalne samouprave** - veće, uprave, skupština - i da njihovi predlozi budu uvaženi i razmatrani sa pažnjom.

- **Uključiti decu u istraživanja o problemima u lokalnoj zajednici**. Deca mogu da identifikuju nedostatke u lokalnoj zajednici, mogu da sprovedu istraživanja, intervjue, analiziraju podatke, daju preporuke.
- **Pružiti priliku deci i mladima da razviju i uređuju svoje lokalne novine, vode vlastiti radio program, i da doprinose javnim medijima**. Na taj način mogu da dele informacije od značaja za svoje vršnjake, podižu svest javnosti o pitanjima važnim za decu i kampanje za promene koje smatraju da su neophodne.
- **Predstavnici lokalnih samouprava i NVO treba da u znatno većoj meri proveravaju mišljenje mladih** kroz fokus grupe, debate, intervjue i druge vidove aktivne konsultacije. Lokalne samouprave na kraju svake godine mogu da objave izveštaj o tome šta su učinili u cilju podizanja nivoa participacije građana uopšte i mladih kao jedne važne grupe.
- **Razvijati konsultovanje tj. dvosmernu komunikaciju između vlasti i mladih** kroz organizovanje timova koji će razgovarati sa mladima, organizovanje "otvorenih vrata" pojedinih službi, članova uprave ili odbora, organizovanje javnih sastanaka (rasprava, debata), zatim organizovanje fokus grupa i intervjua sa mladima.
- **Edukovati mlade o principima građanskog i demokratskog uređenja društva** od najranijeg uzrasta. Bilo bi korisno da se škola u većoj meri uključi u povezivanje mladih i organa lokalne uprave kroz organizovane posete opštini, obrađivanje teme participacije građana na časovima razredne nastave, građanskog vaspitanja i slično. Škola takođe može da podstiče i podržava inicijative dece, da pruža priliku da se deca izjasne o problemima u školi, radu, nastavi, da predlože rešenja problema i da mogu aktivno da se uključe u sprovođenje odluka koje su zajednički doneli.
- **Obavestiti predstavnike lokalne samouprave o rezultatima ovog istraživanja** i uputiti ih na češći dijalog sa mladima i sa predstavnicima NVO u cilju upoznavanja stvarnog stanja, budući da predstavnici vlasti pozitivnije ocenjuju angažovanje opština u uključivanju dece i mladih.

MREŽA ORGANIZACIJA ZA DECU SRBIJE – MODS
THE NETWORK OF CIVIL SOCIETY ORGANISATIONS FOR CHILDREN OF SERBIA – MODS

Sekretarijat MODS-a
Trg učitelja Tase 2,
18000 Niš, Srbija

+381 18 244 995

+381 18 523 422

office@zadecu.org

<http://www.zadecu.org>

**DRUŠTVO ZA RAZVOJ DECE I MLADIH
OTVORENI KLUB**

Trg učitelja Tase 2,
18000 Niš, Srbija

<http://www.oknis.org.rs>

